

TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRENEN KAZAKLARIN RUSÇA ETKİSİYLE YAPTIKLARI YANLIŞLAR

Dr. Öğr. Üyesi Erdal AYDOĞMUŞ*

ÖZ: Sovyetler Birliğinin yıkılmasının ardından bağımsız Türk Cumhuriyetlerinin ortaya çıkmasıyla beraber doğal olarak Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretimi daha da yaygın hale getirilmiştir. Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminin başlamasıyla, yabancılara Türkçe öğretimi ile Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminin farklı metotlara dayandırılarak yapılması gerekliliği saptanmıştır. Türk soyluların konuşmuş oldukları Türk lehçeleri ile Türkiye Türkçesinin aynı dil ailesine mensup olmaları, ortak sözcükler vs. konular Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretiminde farklı bir yol izlenilmesi gerektiğinin bir göstergesidir. Sovyetler Birliği döneminde Rusçanın ön plana çıkartılıp Türk lehçelerinin ikinci planda yer almasına yönelik birtakım çalışmalar yapılmıştır. Dil politikaları gerçekleştirilmiştir. Bunların sonucu olarak da Rusçanın Türk lehçelerine etki ettiği görülmektedir. Özellikle de Rusçadaki bazı kalıp ifadelerin Türk lehçelerine olan tesiri fark edilmektedir. Rusçanın etki ettiği Türk lehçelerinden bir tanesi Kazak Türkçesidir. Sovyetler Birliği döneminde uygulanan dil politikalarından dolayı Kazak Türkleri tarafından Türkiye Türkçesi öğrenilirken Rusçanın izleri görülmekte ve hedef kitle tarafından Türkiye Türkçesi öğreniminde yanlışlar yapılmaktadır. Bu çalışmada Rusçanın Kazak Türkçesine etkisinden dolayı Kazak Türklerinin Türkiye Türkçesi öğrenimleri sırasında yaptıkları yanlışlar tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar başlıklar halinde verilmiş ve doğru kullanım şekilleri gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Rusçanın Türk lehçelerine etkisi, Kazak Türkçesi.

* Ardahan Üniversitesi İBEF Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü
erdalaydogmus40@gmail.com

Gönderim Tarihi: 06.05.2018 Kabul Tarihi: 31.10.2018

The Mistakes Made by Kazakh Learners with The Influence of Russian Language in Learning Turkey Turkish

ABSTRACT: After the collapse of the Soviet Union, independent Turkic Republics emerged and teaching Turkey Turkish to Turkic origins became more widespread naturally. Starting to teach Turkey Turkish to Turkic origins, it is determined that teaching Turkey Turkish to foreigners and Turkic origins necessitate different teaching methods. The fact that Turkish dialects spoken by Turkic origins and Turkey Turkish belong to the same linguistic family and they have common vocabulary and etc. are the indications that a different path must be followed in teaching Turkey Turkish to Turkic origins. During the Soviet Union period, a number of studies were carried out in order to get Russian to the forefront and the Turkish dialects to take place on the second plan. Language politics have been realized. As a result, it appears that Russian influenced Turkish dialects. Especially, some expressions in Russian have the effect on Turkish dialects. One of the Turkish dialects influenced by the Russian is Kazakh Turkish. Because of the language policy implemented during Soviet Union, the traces of Russian are seen and certain mistakes are made in the learning process of Turkey Turkish by Kazakh Turks. In this study, the mistakes made by Kazakh Turkish with the influence of Russian language in learning Turkey Turkish have been identified. The mistakes made are given in titles and the correct usage patterns are shown.

Keywords: Turkish teaching, the effect of Russian on Turkish dialects, Kazakh Turkish.

Giriş

Ana dil olarak Türkçenin eğitimi ve öğretimi geçmişten beri yapılmaktadır. Türkçe öğretiminin yapılması dünyanın dört bir yanında açılan birçok kurum vasıtasıyla günümüzde daha profesyonel olarak ve yaygınlaşarak yapılmaya devam etmektedir.

Türkçenin yabancılara öğretiminin yapılması Türk Cumhuriyetlerinin ortaya çıkmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Çünkü Türk soyluların konuştukları lehçe ile Türkiye Türkçesinin aynı dilin lehçeleri olması elbette yabancılara Türkçe öğretimi ile Türk soylulara Türkçe öğretimi arasında metot farklılıklarının olması gerektirmiştir.

Günümüzdeki bağımsız Türk Cumhuriyetleri ile geçmişten gelen tarih birliği, dil birliği, kültür birliği vs. unsurlardan dolayı Türk soylulara Türkçenin öğretimi sırasında yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye Türkçesi dilbilgisinin

öğretiminden, ders materyallerinin seçimine, ders materyallerinin seçiminden, okutulacak olan metinlere kadar Türk soylulara yönelik bir Türkçe öğretimi yapılması kaçınılmaz olmuştur.

Yukarıda da belirtildiği gibi Türk soylularla olan birçok bağdan dolayı derste okutulacak olan metinlerin ortak tarihten alınması, dilbilgisinin anlatımında ortaklıkların bilinmesiyle farklı bir metotla anlatılması gerekliliği doğmuştur.

Türk soylulara Türkçenin öğretiminde uygulanan metotlarla ilgili kısaca şu örnekler verilebilir. Türkiye Türkçesi ile Türk lehçelerindeki ortak olan sözcüklerden yola çıkılarak hedef kitleye dersin anlatılması hedef kitlenin derse olan ilgisini artırmaktadır. Böylelikle hedef kitlenin dil öğrenimindeki kaygılarının da önüne geçilmesi sağlanmaktadır.

Türk soylulara Türkiye Türkçesinin eğitimi ve öğretiminde uygulanan metotlardan bir diğeri de Türkiye Türkçesiyle diğer Türk lehçelerindeki ortak dilbilgisi kurallarının hedef kitleye sezdirilmesidir.

Türk soyluların konuşmuş oldukları Türk lehçeleri ile Türkiye Türkçesinin aynı dilin lehçeleri olması Türkiye Türkçesi öğreniminde kolaylık sağlaması gerekirken bazen bu durumun tam tersi olduğu görülmektedir. Örneğin aynı dili konuşan Türk soyluların konuştukları lehçe ile Türkiye Türkçesi arasındaki dil bilgisel ortaklıklar başta olmak üzere sözcüklerdeki yalancı eşdeğer kelimeler vs. hedef kitle tarafından yanlışlar yapılmasına neden olmaktadır.

Çalışmanın asıl konusu olan Kazak Türkçesinin Rusçadan etkilenmesinden dolayı Kazakların Türkiye Türkçesi öğreniminde Rusçadan doğrudan çeviri yaparak yaptıkları birtakım yanlış DA dikkat çekmektedir.

Elbette her dil başka bir dilden etkilenir. Tarih boyunca da böyle olmuştur. Tarihi işbirlikleri, işgaller, dostluklar, komşuluklar gibi sonuçlardan dolayı diller birbirlerinden etkilenmiştir. İşte Türk lehçelerinin de Rusçanın etkisi altında kalmasıyla Türk lehçeleri Rusçadan etkilenmiş ve bu etkinin sonucu olarak da Türk soyluların Türkiye Türkçesi öğreniminde Rusçanın sıkıntılara sebep olduğu görülmektedir.

İnsanların bir arada yaşama zorunluluğu, dil ilişkilerinin temelini oluşturur. Farklı dillere sahip olan insanlar, bir arada yaşamak zorunda kalınca veya çeşitli sebeplerle münasebette

bulununca karşılıklı olarak dilleri birbirinden etkilenir. Geçmişteki savaşlar, göçler, kültürel etkileşimler, aynı medeniyete dâhil olma gibi sebeplerle birlikte günümüzdeki teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişim araçlarının yaygınlaşması dil ilişkilerini hızlandırmıştır. (Alkaya, 2007: 41).

Türk dünyasının tamamı göz önüne alındığında, bugün dünya Türklüğü içinde Türkiye Türklerinin dışında, diğer Türk boylarının tamamının iki dilli olduğu görülmektedir. Dünya üzerindeki Türkler, kendi ana dillerinin yanı sıra, yaşadıkları yerlere bağlı olarak, Rusça, Arapça, Farsça, Çince, Bulgarca, Yunanca, Sırpça, Almanca, Fransızca, İngilizce gibi bir dili, ikinci dil olarak kullanmaktadırlar. Bu durum da bu bölgelerdeki Türkçeyi daha çok yabancı dillerin tesirine maruz bırakmakta, hatta Türkçenin zamanla ikinci plana atılmasına yol açmaktadır. (Alkaya, 2007: 42).

Türk lehçelerinin Rusçadan etkilenmeye başlaması Çarlık Rusya'sı dönemine kadar gitmektedir. Sovyetler Birliği döneminde bu etki daha da artarak Rusçanın Türk lehçelerinin önüne geçmesi için yapılan dil politikalarına hız verilmiştir.

Çarlık Rusya'sı döneminde Kazak topraklarının Rus istilasına uğramasıyla birlikte, nüfusu Ruslaştırma, dili Rusçalaştırma siyaseti uygulanmaya başlanır. Bu siyaset, SSCB döneminde daha da sistemli biçimde yürütülür ve büyük ölçüde başarıya da ulaşır. (Kınacı, 2010: 1306).

Sovyet devri Kazakistan'ında, Kazakistan'a yapılan yoğun Rus göçü nedeniyle oluşan yeni demografik yapı ve Sovyetler Birliği'nin "Ulus Dilini Merkezileştirme" yani Ruslaştırma siyaseti nedeniyle Kazak Türkçesi Rusça'nın yanında ikinci planda kalır. (Kınacı, 2010: 1311).

Rusçadan yapılan tercümelerde, özellikle kelime grubu düzeyindeki kurum, kuruluş adları, her türlü kavram karşılıkları ve hatta günlük hayatta sık kullanılan bazı kalıplaşmış ifadeler Rusçadaki yapıya benzetilerek Kazak Türkçesine aktarılmıştır. (Karaca, 2010: 1193).

Kültür, sosyal hayat, iktisat, tarih ve coğrafya ile ilgili etkenler dillere yeni kavramlar ve düşünceler kazandırmaktadır. Topuluklar arasındaki ilişkiler, birlikte yaşam sonucu etkilenmeler sırasında dillere alıntı unsurlar girmektedir. Her dilin söz varlığında bu tür unsurların bulunması kaçınılmaz olmuştur. (Nuriahmetova, 2014: 335).

Rusçadan Kazakçaya geçen kelimelerle ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar arasında Oktay Selim Karaca'nın "*Kazak Türkçesinde Sözdizimi Düzeyinde Rusça Etkisi*" (2010) ve Emine Atmaca'nın "*Kazak Türkçesinin Söz Varlığındaki Rusça Alıntılar Ve Ses Değişmeleri*" (2012), adlı çalışmaları bulunmaktadır.

Bir de Rusçanın diğer Türk lehçelerine olan etkisiyle ilgili Mehmet Özeren'in "*Kırgız Türkçesindeki Rusça Alıntı Sözcükler Ve Bu Sözcüklerdeki Ünsüz Olayları*" (2010), Ayşe Nuriahmetova'nın "*Günümüz Kırgız Türkçesinde Rusça Unsurlar*" (2014) ve Ercan Alkaya'nın "*İki Dillilik Ve Rusçadan Tatar Türkçesine Geçen Kavram Tercümeleleri*" (2007) adlı çalışmaları vardır.

Kazaklara Türkiye Türkçesi öğretimi ile ilgili bazı çalışmalar da yapılmıştır. Oğuzhan Yılmaz'ın "*Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakistanlıların Karşılaştıkları Sorunlar*", Erdem Kumsar ve İbrahim Kaplankıran'ın "*Kazakların Türkiye Türkçesi Öğreniminde Yaptıkları Yanlılıklar ve Bu Yanlılıkların Düzeltilmesine Yönelik Öneriler*", Cemal Özdemir ve Mustafa Arslan'ın "*Öğretmen Görüşüne Göre Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kazak Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar*" adlı çalışmalar yapılmıştır.

Yöntem

Çalışmada Ardahan Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)'nde Türkiye Türkçesi öğrenen Kazakların Türkiye Türkçesi öğreniminde Rusçanın Kazak Türkçesine olan etkisinden dolayı yaptıkları yanırlar ele alınarak yapılan yanırlar konularına göre başlıklar hâlinde verilmiştir. Yapılan yanırların doğru şekilleri de örneklerle gösterilmiştir.

Çalışmada verilen yanırlar öğrencilerin ders esnasındaki (okuma anlama, yazılı anlatım, sözlü anlatım) etkinliklerinden, ödevlerinden ve sınav kâğıtlarından tespit edilmiştir.

Bulgu ve Yorumlar

Kazaklar Türkiye Türkçesi öğrenirken Rusçanın Kazak Türkçesine olan etkisinden dolayı yanırlar yapmaktadır. Rusların Türkistan Coğrafyasını işgal etmeleri sonucu Türk lehçeleri Rusçadan etkilenmiştir. Rusçanın tesiri zaman geçtikçe daha da artmıştır.

Kazaklar da bu durumdan etkilenmişler ve Rusçanın bazı özellikleri alınarak Kazak Türkçesinde kullanılmaya başlanılmıştır.

Bunun doğal sonucu olarak Kazaklar tarafından Türkiye Türkçesi öğreniminde Rusça kaynaklı yanlışlar yapıldığı tespit edilmektedir.

Özellikle kalıp ifadelerde yanlışlar yapılmaktadır. Kalıp ifadeler Rusçadaki şekliyle Kazak Türkçesine aktarıldığından Türkiye Türkçesi konuşurken ve yazarken doğrudan Rusça mantıkla çeviri yapıldığı görülmektedir.

Örneğin, Rusça “*Очен болиое спосибо. / Оçен болşое sposibo.*” cümlesi Kazak Türkçesinde “*Үлкен (зор) рақмет. / Ülken (zor) raqmet.*” şeklinde söylenilmektedir. Hedef kitlenin Türkiye Türkçesiyle “*Çok teşekkür ederim.*” demesi gerekirken, Rusçanın etkisiyle “*Büyük teşekkür ederim.*” şeklinde ifade kullandıkları görülmektedir.

Türkiye Türkçesindeki “*Çok teşekkür ederim.*” cümlesinin Rusçadaki karşılığı “*Büyük teşekkür ederim.*” şeklindedir. Rusçanın etkisiyle hedef kitle tarafından hem yazarken hem de konuşurken belirtilen cümle yanlış kullanılmaktadır.

Kazakların Türkiye Türkçesi öğreniminde Rusçanın etkisiyle yaptıkları yanlışlar aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

1. Kutlama İfadeleri
2. İzin İsteme
3. Kişi Hakkında Sorulan Sorular
4. Telefon Görüşmelerinde Kullanılan Kalıp İfadeler
5. Hal Hatır Sormada Kullanılan İfadeler
6. Fiyat sorulurken kullanılan kalıp ifadeler
7. Saatlerin Söylenişinde Kullanılan Kalıp İfadeler

1. Kutlama İfadelerinde Görülen Yanlışlar

Kutlama ifadeleri Rusçadan Kazak Türkçesine birebir aktarılmaktadır. Rusçadaki s (ile) edatı Kazak Türkçesindeki “*men / ben / pen*” ile karşılanır. Aşağıda verilen örneklerden de görüldüğü üzere tercüme edildiğinde anlam bozukluğu ortaya çıkmaktadır.

Rus. С днем рождения! S dnem rojdeniya.

(İle doğum günü.)

KT. Туған күніңізбен./ Tuvğan küniñizben.

(Doğum gününüzle.)

YK Doğum gününüzle.

DK Doğum gününüz kutlu olsun. / Doğum gününüzü kutlarım.

*

Rus. С праздником! S prazdnikom.

(İle bayramınız.)

KT. Мейрамыңызбен/ Меураміñізбен.

(Bayramınızla.)

YK Bayramınızla.

DK Bayramınız kutlu olsun.

*

Rus. С новым годом! / S novim godom.

(İle yeni yılınız.)

KT. Жаңа жылыңызбен/ Жаңа jılıñізбен.

(Yeni yılınızla.)

YK Yeni yılınızla.

DK Yeni yılınız kutlu olsun. / Yeni yılınızı kutlarım.

*

Rus. Поздравляю с днем рождения! / Pozdravlyayu s dnev rojdeniya.

(Kutluyorum ile doğum günü.)

KT. Туған күніңізбен құттықтаймын. / Tuvğan küniñізben quttıqtaymın.

(Doğum gününüzle kutluyorum.)

YK Doğum gününüzle kutluyorum.

DK Doğum gününüz kutlu olsun.

*

Rus. С праздником вас! Поздравляю! / S prazdnikom vas! Pozdravlyayu!

(İle bayramınız sizi kutluyorum.)

KT. Мейрамыңызбен, құттықтаймын! / Меураміñізбен, quttıqtaymın.

(Bayramınızla kutluyorum.)

YK Bayramınızla kutluyorum.

DK Bayramınız kutlu olsun. /Bayramınızı kutlarım.

*

Rus. Поздравляю с новым годом! / Pozdravlyayu s novim godom.

(Kutluyorum ile yeni yıl.)

KT. Жаңа жылыңызбен құттықтаймын. /Jaña jılıñızben quttıqtaymın.

(Yeni yılınızla kutluyorum.)

YK Yeni yılınızla kutluyorum.

DK Yeni yılınız kutlu olsun. /Yeni yılınızı kutlarım.

2. İzin isteme İfadelerinde Görülen Yanlıklar

İzin isteme cümlelerinde de Rusçanın etkisiyle karşılaşılmaktadır. İzin isteme cümleleri Rusça “mojno” (mümkün) kelimesinden yola çıkarak Kazak Türkçesine çevrilmektedir. Türkiye Türkçesinde ise “izin isteme” yeterlik fiiliyle yapılmaktadır. Anadili Kazak Türkçesi olan hedef kitle tarafından “izin isteme” cümlelerinde “mojno” (mümkün) kelimesi kullanılmaktadır.

Rus. Можно у вас спросить? / Mojno vas sprosit?

(Olur mu sizden sormak?)

KT. Сізден сұрауға бола ма? / Sizden surauvğa bola ma?

(Sizden sormaya olur mu?)

YK Sizden sormaya olur mu?

DK Size soru/ bir şey sorabilir miyim?

*

Rus. Можно войти? / Mojno voyti?

(Olur mu girmek?)

KT. Кіруге бола ма? / Kiruvge bola ma?

(Girmeye olur mu?)

YK Girmeye olur mu?

DK Girebilir miyim?

*

Rus. Можно (ли) пойти вместе с вами? / Mojno li pouyti vmeste s vami?

(Olur mu gitmek beraber ile sizin?)

KT. Сізбен бірге барсам бола ма? / Sizben birge barsam bola ma?

(Sizinle birlikte varsam olur mu?)

YK Sizinle birlikte varsam olur mu?

DK Sizinle birlikte gidebilir miyim?

*

Rus. Извините, можно с вами познакомиться? / İzvinite, mojno s vami poznakomitsya?

(Affedersiniz, olur mu ile sizin tanışmak?)

KT. Кешіріңіз, сізбен танысуға бола ма? / Keşiriñiz, sizben tanısuvğa bola ma?

(Affedersiniz, sizinle tanışmaya olur mu?)

YK Affedersiniz, sizinle tanışmaya olur mu?

DK Sizinle tanışabilir miyiz?

3. Kişi Bilgi İçeren Soru ve İfadelerdeki Yanlılar

Kişilere yaşı, mesleği, medeni durumu gibi sorulan soruların cevaplanmasında Rusçanın etkisi görülmektedir. Bu tür ifadelerde de Rusçadan Türkiye Türkçesine çevrildiği için hatalar yapılmaktadır.

Rus. Сколько вам (тебе) лет? /Skolko vam (tebe) let?

(Kaç size (sana) yaş?)

KT. Сіздің (сенің) жасың қаншада? / Sizdin (senin) jasıñ qañşada?

(Sizin yaşıñız kaçta?)

YK Sizin yaşıñız kaçta?

DK Siz kaç yaşıñdasıñız?

*
Rus. Мне 18 (восемнадцать) лет. / Мне 18 let.

(Bana 18 yaş.)

KT. Мен 18 жастамын. / Men 18 jastamın.

(Ben 18 yaştaım.)

YK Ben 18 yaştaım.

DK Ben 18 yaşındaım.

*
Rus. Сколько лет сестренке? / Skolko let sestrenke?

(Kaç yaş kız kardeşinize?)

KT. Қарындасыңның жасы қаншада? / Qarıñdasıññıñ jası qañşada?

(Kız kardeşinin yaşı kaçta?)

YK Kız kardeşinin yaşı kaçta?

DK Kız kardeşin kaç yaşında?

*

Rus. Сестренке 8 (восемь) лет. / Sestrenke 8 let.

(*Kız kardeşime 8 yaş.*)

KT. Қарындасым 8 жаста. Qarındasım 8 jasta.

(*Kardeşim 8 yaşta.*)

YK Kız kardeşim 8 yaşta.

DK Kız kardeşim 8 yaşında.

*

Rus. Нет, я не замужем (не женат) / Net, ya ne zamujem

(*Hayır, ben değil evli./ Değil evli.*)

KT. Жоқ, мен отбасын құрмағанмын. / Joq, men otbasın qurmağanmın.

(*Hayır, ben aile kurmadım.*)

YK Hayır, ben aile kurmadım.

DK Hayır, ben evli değilim.

*

Rus. Кем вы работаете? / Кем vı rabotayite?

(*Kim olup siz çalışıyorsunuz?*)

KT. Кім болып жұмыс істейсіз? / Kim bolıp jumıs istey-siz?

(*Kim olup çalışıyorsunuz?*)

YK Kim olup çalışıyorsunuz?

DK Ne iş yapıyorsunuz?

*

Rus. Я физик. / Ya fizik.

(*Ben fizik.*)

KT. Мен физикпін. / Men fizikpin.

(*Ben fiziğim.*)

YK Ben fiziğim.

DK Ben fizikçiyim.

4. Telefon Görüşmelerindeki Kalıp İfadelerin Kullanımındaki Görülen Yanlışlar

Kazak Türkçesinde telefon görüşmelerinde sorulan sorular ve verilen cevaplarda Rusçanın izleri görülmektedir. Bu tür ifadeler Rusçadan Kazak Türkçesine birebir tercüme edilmektedir. Telefon görüşmelerindeki hitaplarda işaret zamiri sık kullanılmaktadır.

Rus. Алло, это кто? / Alo, eto kto?

(Allo, bu kim?)

КТ. Ало, бұл кім екен? / Alo, bul kim eken?

(Allo, bu kimmiş?)

ҮК Alo, bu kimmiş?

ДК Alo, kiminle görüşüyorsunuz? / Alo, kimsiniz?

*
Rus. Это Танат. / Eto, Tanat

(Bu Tanat.)

КТ. Бұл Танат. / Bul Tanat.

(Bu Tanat.)

ҮК Bu Tanat.

ДК Ben Tanat'ım.

*
Rus. Мерием, это ты? / Meryem, eto ti?

(Meriem, bu sen?)

КТ. Мерием, бұл сенбісің? / Meriem, bul senbisin?

(Meriem, bu sen misin?)

ҮК Meriem bu sen misin?

ДК Meriem sen misin?

5. Hal Hatır Sorma İfadelerinin Kullanımında Görülen Yanlılar

Hal hatır sorma ifadelerinde de Kazak Türkçesine Rusçanın etkisi fazlasıyla görülmektedir. Bu tür ifadelerin Rusçadan Kazak Türkçesine tercüme edilerek geçtiği anlaşılmaktadır.

Rus. Как жизнь? / Kak jizn?

(Nasıl hayat?)

КТ. Қалың қалай?

(Hayatın nasıl?)

ҮК Hayatın nasıl?

ДК Hayat nasıl gidiyor?

*
Rus. Какие новости? / Kakiye novosti?

(Nasıl haberler?)

КТ. Не жаңалық? / Ne jañalıq?

(Ne yenilik?)

ҮК Ne yenilik?

DK Ne var, ne yok, ne haber?

*
Rus. Как (успехи) в школе? (какие новости в школе?) /
Как в школе?

(*Nasıl (başarılar) da okul? Nasıl yenilik da okul?*)

KT. Мектепте қалай? / Mektepte qalay?

(*Okulda nasıl, okulda nasıl yenilik var?*)

YK Okulda nasıl, okulda nasıl yenilik var

DK Okulda ne var, ne yok?

*
Rus. Ты где ходишь? / Tı gde hodiş?

(*Sen nerede yürüyorsun?*)

KT. Қайда жүрсің? / Qayda жүrsin?

(*Nerede yürüyorsun?*)

YK Nerede yürüyorsun?

DK Neredesin?

6. Fiyat Sorulurken Kullanılan Kalıp ifadelerin Kullanımında Görülen Yanlıklar

Hedef kitlenin Türkiye Türkçesi öğrenirken “karşılıklı konuşma” etkinliklerinde alışveriş ortamında bir şeyin fiyatını sorarken kullanılan ifadelerde Rusçanın etkisinde kaldıkları görülmektedir.

*
Rus. Сколько стоит? / Skolko stoit?

(*Kaç duruyor?*)

KT. Қанша тұрады? / Qanşa turadı?

(*Kaç lira duruyor?*)

YK Kaç lira duruyor?

DK Kaç lira?

*
Rus. Сколько это стоит? / Skolko eto stoit?

(*Kaç bu duruyor?*)

KT. Бұл қанша тұрады? / Bul qanşa turadı?

(*Bu kaç lira duruyor?*)

YK Bu kaç lira duruyor?

DK Bu kitabın fiyatı ne kadar?

*
Rus. Эта книга стоит очень дорого. / Eto kniga stoit oçen dorogo.

(Bu kitap duruyor çok pahalı.)

KT. Bul kitep qımbat turadı.

(Bu kitap pahalı duruyor.)

YK Bu kitap pahalı duruyor.

DK Bu kitap pahalı.

7. Saatlerle İlgili İfadelerde Görülen Yanlılar

Kazak Türkçesinin “saatin kaç olduğunun soruluş şeklinde ve verilen cevaplarda” da Rusçadan etkilendiği görülmektedir. Saatlerle ilgili ifadeler Rusçadan Kazak Türkçesine çevrilmektedir. Dolayısıyla hedef kitle tarafından Türkiye Türkçesi ile iletişim kurulduğunda yanlış yapılmaktadır.

Rus. Который час? (Сколько время?) / Kotorıy ças?

(Hangi saat? / Kaç vakit?)

KT. Сағат қанша болды? / Sağat qanşa boldı?

(Sağat kanşa oldu?)

YK Saat kaç oldu?

DK Saat kaç?

Rus. Пять минут десятого. (9.05 или 21.05) / Pyat minut desyatogo.

(Beş dakika onun.)

KT. Төрттен он минут кетті. / Törtten on minut ketti.

(Dörtten on dakika gitti.)

YK Dörtten on dakika gitti.

DK Dördü on geçiyor.

Rus. Без десяти три. (2.50 или 14.50) / Bez desyati tri.

(Değil ona üç..)

KT. Үшке он минут қалды. / Üške on jeti minut qaldı.

(Üçe on dakika kaldı.)

YK Üçe on dakika kaldı.

DK Üçe on var.

Yukarıdaki başlıklar hâlinde verilen örnekler dışında da Rusçadan çeviri yoluyla Kazak Türkçesine geçmiş bazı ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin Türkiye Türkçesiyle kullanımında da bazı yanlışlar yapıldığı görülmektedir.

Rus. Вы первый раз в Казахстане? / V1 perviy raz v Kazahstane?

(Siz birinci kez Kazakistan'a?)

KT. Қазақстанға бірінші рет келуіңіз бе? / Kazakstanga birinşi ret keluviñiz be?

(Kazakistan'a birinci defa mı geldiniz?)

YK Kazakistan'a birinci defa mı keldiniz?

DK Kazakistan'a ilk defa mı geldiniz?

*

Rus. Большое спасибо! (Благодарю) /Bolsoye spasibo.

(Büyük teşekkür.)

KT. Үлкен (зор) рақмет. / Ülken (zor) raqmet.

(Büyük teşekkür ederim.)

YK Büyük teşekkür ederim.

DK Çok teşekkür ederim.

*

Rus. Блюда турецкой кухни очень разнообразная! / Blyuda turetskoy kuhni oçen raznoobraznaya.

(Yemek Türkçe mutfak çok çeşitli.)

KT. Türikşe tağamdarı öte dämdi.

(Türkçe yemekler çok lezzetli.)

YK Türkçe yemekler çok lezzetli.

DK Türk yemekleri çok lezzetli.

*

Rus. Счастливого пути! / Şçastlivogo puti!

(Mutlu yollar.)

KT. Жолыңыз болсын! / Jolıñız bolsın.

(Yolunuz olsun.)

YK Yolunuz olsun.

DK Yolunuz açık olsun.

Sonuç

Kazak Türkleri, coğrafi ve siyasi sebeplerden dolayı Çarlık Rusya'sı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Döneminde Ruslarla temas hâlinde ve hatta bürokratik resmi işlemlerde tamamen içiçedirler. Bu durumdan dolayı Kazak Türkleri için Rusça bilmek / öğrenmek kaçınılmaz olmuştur. Hatta bir dönem siyasi ve

idari tasarruflarla Rusça, Kazak Türkçesinin önüne geçirilmiş, Kazak Türkçesi ikinci dil hâline getirilmiştir. Eğitimde, iş hayatında, devlet dairelerinde yapılan resmi işlemlerde vs. yerlerde Rusçayla karşılaşıldığı için Rusçanın Kazak Türkçesine etki etmesinin önüne geçilememiştir.

Bununla birlikte Rusçanın Kazaklar arasında Kazak Türkçesinden daha yoğun olarak kullanılması, Kazak Türkçesinin tamamen unutulduğu ve hiç konuşulmadığı anlamına gelmemektedir. Kazak Türkleri arasında, ana dilleri yanında Rusça ile birlikte iki dilliğin ortaya çıktığı görülmektedir. İki dilliğin ortaya çıkmasıyla beraber yukarıda başlıklar hâlinde verilen –günlük hayatın gereği olarak yapılan- bazı konuşma ifadelerinde Rusçanın etkili olduğu, söz konusu ifadelerin Rusça düşünülerek Kazak Türkçesine aktarıldığı görülmektedir.

Sovyetler Birliği Döneminde uygulanan “Dil Siyaseti”nden dolayı Kazak Türkçesi dışında –doğal olarak- diğer Türk lehçelerinin de Rusçadan etkilendiği bilinmektedir. Sovyet rejimi döneminde uygulanan dil politikalarının asıl amacı, bütün Türk soylular arasında Rusçanın ana dil hâline getirilmesi Türk halklarının kendi dilleriyle bağlarının koparılmasıdır. Bu projeye tam olarak sonuç alındığı söylenemese de Ruslar ve Rusça lehine belli bir başarı elde edildiği muhakkaktır. Ancak Kazakistanın bağımsızlığından sonra değişen siyasi şartlar, hatalı mevcut durumun düzeltilmesini gerektirmektedir.

Rusçanın Kazak Türkçesine olan etkisi, Kazakların Türkiye Türkçesi öğrenimleri sırasında da görülmektedir. Türkiye Türkçesi öğrenen Kazakların sıkça Rusça kaynaklı hatalar yapmasına neden olmaktadır. Türkiye Türkçesi öğretimi yapanlar için söz konusu hataların önüne geçilmesinde bu çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kısaltmalar

Rus. Rusça

KT. Kazak Türkçesi

YK Yanlış kullanım

DK Doğru kullanım

KAYNAKLAR

- ALKAYA, Ercan (2007), İki Dillilik Ve Rusçadan Tatar Türkçesine Geçen Kavram Tercümeleleri, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/2 Spring, s. 41-53.
- ARSLAN, Mustafa, ÖZDEMİR, Cemal (2018), Öğretmen Görüşüne Göre Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kazak Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar, *İdil*, 2018, cilt / volume 7, sayı / issue 41, s. 15-22.
- ATMACA, Emine (2012), Kazak Türkçesinin Söz Varlığındaki Rusça Alıntılar Ve Ses Değişimleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/3, s. 275-298.
- BİÇER, Nurettin (2012), Hunlardan Günümüze Yabancılara Türkçe Öğretimi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı 1/4, s. 107-133.
- DEMİRCAN, Ömer (2005), *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: D R Yayınları.
- DUMAN, Asiye (2003), Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Metin Seçimi, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR) -XIII-/ Bahar*, s. 151-163.
- ERDOĞAN, Erol (2015), Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu: Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretimi Adlı Sempozyumda Sunulan Bildiri*, s. 1-18, Erzurum.
- ERGİN, Muharrem (1990), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.
- KAPLANKIRAN, İbrahim, KUMSAR, Erdem, (2016), Kazakların Türkiye Türkçesi Öğreniminde Yaptıkları Yanlışlıklar ve Bu Yanlışlıkların Düzeltilmesine Yönelik Öneriler, *Diyalektolog*, 2016, Sayı 12, s. 81-103.
- KARACA, Oktay Selim, (2010), Kazak Türkçesinde Sözdizimi Düzeyinde Rusça Etkisi, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/2 Spring, s. 1192-1209.
- KINACI, Cemile, (2010), Sovyetlerden Günümüze Kazakistan'da Kazak Dilinde Eğitim Politikaları, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/4, s. 1304-1319.

- NURİAHMETOVA, Ayşe, (2014), Günümüz Kırgız Türkçesinde Rusça Unsurlar, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Sayı: 27, s. 333-347.
- ÖZEREN, Mehmet (2010), Kırgız Türkçesindeki Rusça Alıntı Sözcükler ve Bu Sözcüklerdeki Ünsüz Olayları, *ZFWT*, Vol. 2, No. 2, s. 227-241.
- YILMAZ, Oğuzhan, (2015), Türkiye Türkçesi Öğrenen Kazakistanlıların Karşılaştıkları Sorunlar, *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR) - XXXXVII-/2015- BAHAR*, s. 257-275.